

CONFIDENTIAL²⁷

LIMITED DISTRIBUTION

READ AND DESTROY

ITEM No. 9526/56

KK
Oct 10
XIII-1281/E

HUNGARY

RESISTANCE
Political

/2900/
/2903/

PRISONS AND CAMPS
Inmate

/2500/
/2503/

PRISONERS OF THE AVH

SOURCE SALZBURG: A 28-year-old merchant who arrived in Austria in August 1956.

DATE OF OBSERVATION: March 1955 to May 29 1956.

ENGLISH SUMMARY: Subsource supplies information about prisoners he had met during the period March 1955 to May 29 1956 in various AVH prison and the BUDAPEST area jail. Cases of some of the prisoners, e.g. the BAGO family, are well known in the West.

EVALUATION COMMENT: This report supplies interesting information on political prisoners about whom little is known. The BAGO family's case is familiar. They were returned by Soviet soldiers early in 1955 from an Austrian hospital to Hungary.

SZILARD was arrested in the summer of 1956 for alleged espionage and executed.

The name and position of TABY are confirmed.

The arrest of the TANAY family was also mentioned from another source.

x x x

A forrás 1955. III. 5 - 1956.V. 29-ig tiltott határat-
lép kísérlete miatt fogoly volt az ÁVH. Fő utca 70, majd pe-

/more/

dig a KOZMA utcai Országos Börtönben. A rabságának ideje alatt több olyan fogolytársával beszélgetett, akiknek esetével a nyugati sajtó is foglalkozott, illetve az otthoni kommunista sajtó is tett róla említést. A következő esetekre emlékszik:

The BAGÓ family.

A BAGÓ család.

BAGÓ János és állapotos felesége, valamint 13 éves kislányuk, egy házaspárral /az asszonynak Gizi volt a keresztnéve/ és egy Nyugatnémetországból visszatért magyar "vezetővel" a múlt év elején neki vágta a vasfüggönynek. Az aknámezőn való áthaladáskor az akna felrobbant. Gizi asszony férje a helyszínen rögtön meghalt, a vezető, valamint BAGÓ állapotos felesége súlyosan megsebesült.

BAGÓ a súlyosan sebesülteket osztrák területre vonszolta, az ÁVH lövöldözése közben. Gizi asszony egy darabig velük volt, de aztán visszatért halott férjéhez, hogy annak zsebeiből kivegyen mindent. Itt fogták el a magyar határőrök.

A súlyosan sebesülteket osztrák orvosok vették kezelésbe, de a kezelés közben megjelent egy orosz járőr és az orvosok minden tiltakozása ellenére, még a legszükségesebb kezelés előtt valamennyiüket visszaszállították Magyarországra és átadták őket az ÁVH-nak.

A bírói tárgyaláson BAGÓ felesége még nem is tudott megjelenni. A lábán sérült "vezető" bot segítségével már tudott járni.

BAGÓ Jánost hat évre, feleségét négy évre, Gizi asszonyt négy évre a vezetőt pedig kilenc évre ítélték. A 13 kislány nem kapott büntetést.

A forrás később BAGÓ Jánossal és a vezetővel az Országos Börtönben többször találkozott és voltak egy cellában is.

The Case of ARADSKY.

Az ARADSKY ügy.

ARADSKY András újságíró a "Népsport" röplapda rovatának volt a vezetője. Géza keresztnévű rokona a zöld ÁVH-nál irodában dolgozott és ARADSKY néhány barátjával már régóta előkészítették egy nyugatra való menekülés lehetőségeit. A Csallóközi árvíz idején még géppisztolyt is szereztek és megfelelő

papírok segítségével 1954. telén Gézának sikerült harmadmagával SALZBURGba majd innen MÜNCHENbe menekülniök. ARADSKY nem ment velük, kedvezőbb alkalomra várt.

Géza Németországban megismerkedett egy 25 év körüli, szőke hajú SZILÁRD névre hallgató magyar fiatalemberrel, aki az amerikai hírszerzőknek gyűjtött hiranyagot. Beszélgetés közben SZILÁRD megkérdezte Gézát, kiket tudna ajánlani Magyarországon, akik megbízhatók és akiktől megbízható hiranyagot lehetne beszerezni. Géza többek között ARADSKY nevét is megemlítette.

Rövid idő múlva SZILÁRD Magyarországra utazott és Géza bemondása alapján, felkereste ARADSKY-t, valamint annak barátait és sikerült is őket beszervezni. GURMAI Bilint uszó vállalta az irányítást és nagyobb mennyiségű pénzt is vett fel. KOVÁCS József cungrász UJPEST-ről, NAGY Zoltán hadnagy DEBRECEN-ből, SANDOR "Öcsi" uszó és egy boxoló /nevére forrás nem emlékszik/ vállalták a hiranyag gyűjtést, míg ARADSKY feladata lett volna Gézának írt általános levélben a hiranyagot a sorok között vegytintával közölnie. Erre a célra át is vett 40 darab tablettát, melyeket a fürdőszobában rejtett el. Különösen felhívták ARADSKY figyelmét arra, hogy veszély esetén a tablettákat nyugodtan meg lehet enni, de nem szabad az ÁVH kezére kerülni.

Mint aki jól végezte dolgát, SZILÁRD visszaindult. Valószínűleg már előbb magára vonta a figyelmet, mert igen költekezett, lakása nem volt, örökösen utazott és a vonaton aludt. HEGYESHALOMnál az ÁVH letartóztatta és hogy magát mentse, a többieket is elárulta.

GURMAI érezte, hogy milyen sors vár rá és még a kihallgatásakor a bíróság épülete harmadik emeletéről egy óvatlan pillanatban levetette magát és szörnyethalt.

A tárgyaláson /1955. augusztus végén, vagy szeptember elején/ GURMAI-t és SZILÁRD-ot halálra, ARADSKY-t 15 évi, KOVÁCS-ot 10 évi, SANDOR-t 9 évi, NAGY-ot 5 évi és a boxolót 12 évi börtönre ítélték.

A forrás értesülése szerint SZILÁRD-on a halálos ítéletet végre is hajtották.

The IMRIK Case.

Az IMRIK ügy.

1955 április első napjaiban a forrás egy cellában volt

/more/

az ÁVH Pó utcai börtönében IMRIK Sándorral, aki a HATVAN-1 cukorgyárban mint tisztviselő dolgozott. IMRIK-et az ugynevezett "PIALA féle szervezkedésben való részvétel" miatt tartóztatták le.

Bár csak rövid ideig voltak együtt, IMRIK elmesélte, hogy PIALA az egész országot beszervezte. Nyugati hatalmaktól is kaptak segítséget, de saját maguk is adtak össze nagyobb összegű pénzt. Háromnyelvű igazolvány és karszalag volt előkészítve arra az esetre, ha az összeesküvés sikerül. Az ország egész területén ki volt jelölve, hogy ha a nyugati hadsereg belép az ország területére, kik fogják beülni a vezető pozíciókba. Nekik csak 24 óráig kellett volna kitartani és ezt végre is tudták volna hajtani. A honvédséget is beszervezték.

Elmondotta azt is, hogy történt a szervezet lebukása és felgöngyölítése.

Egy mérnök /NU/, aki szintén tagja volt a szervezkedésnek, elvált a feleségétől és újra nősült. Az asszony -- aki szintén tudott a szervezkedésről -- az esküvő napján boszúból feljelentette volt urát, akit az ÁVH rögtön letartóztatott és kipréselték belőle az általa ismert neveket. Így aztán egymásután tartóztatták le a résztvevőket és sajnos pont a vezetőket. Nagyon sokról persze nincsen tudomásuk.

1955 április 11-én volt IMRIK tárgyalása. 10 évre ítélték, de csak azért, mert nem tudtak bizonyítékot összeszedni ellen. Bár nagyon le volt törve, biztos volt abban, hogy jön a változás, vagy egy újabb szervezkedés. IMRIK-et VAC-ra szállították.

Underground in DEBRECEN.

DEBRECEN-1 szervezkedés.

1955 júliusában TARCZY Béla volt a forrás cella társa az ÁVH börtönben. TARCZY, aki azelőtt katonatiszt volt, elmondotta, hogy katonatisztek, valamint bírók szervezkedni kezdtek. TARCZY csak egy BALDY /FNU/ és egy KERKÁPOLI /FNU/ volt táblairó nevére emlékszik. Bár a szervezkedés centruma DEBRECEN-ben volt, kiterjedt más városokra is, sőt BUDAPEST-en is voltak tagjai. TARCZY-t -- valószínűleg besugár alapján -- azért tartóztatták le, mert röplapokat továbbított BALDY címére.

TARCZY-t 5 évre ítélték és a forrás később újra talál-

/more/

kozott vele az Országos Börtönben. Nem volt tudomása arról, hogy az ÁVH-nak mennyire sikerült a szervezkedést felgöngyölíteni.

Underground in KAPOSVÁR.

KAPOSVÁR-i szervezkedés.

Ugyancsak 1955 júliusában beszélt a forrás EGEDY Ferencel. EGEDY elmondotta, hogy ötödmagával szervezkedik a rendszer ellen. Ő a KAPOSVÁR-i járásbírószágon mint írnok dolgozott és így hozzáfért a lehúzó géphez, mellyel röplapokat sokszorosítottak és terjesztették. Szándékukban volt 1955-ben az április 4-i felszabadítási ünnepély disztribúciónak a felrobbantása, mely a főtéren volt elhelyezve. Mielőtt azonban erre sor kerülhetett volna, őt letartóztatták. Nem tudta, hogy jutott az ÁVH tudomására, besugára gyanakodott, de nem tudott rájönni, melyik lehetett.

EGEDY-t hét évre ítélték.

Underground in CSILLAGHEGY.

A CSILLAGHEGY-i szervezkedés.

1955 május 1-én letartóztatták ASZTALOS Józsefet, aki a H.M.-ben valamelyik orosz tanácsadónak volt a beosztott főfője. ASZTALOS elmondotta a forrásnak, hogy a CSILLAGHEGY környékén fiatal fiúk szervezkedtek a rendszer ellen. Legalább 200 aktív tagja volt a szervezkedésnek, köztük ő is.

Az biztos, hogy valamiféle szervezkedés ott történt. De ASZTALOS szerepe nagyon kérdéses volt. Elsősorban is pár nap után eltűnt a börtönből és többé ott meg se jelent. A fiatalok ítélete alatt ASZTALOS-ról szó sem esett.

A forrás a szabadulás után /1956.V.29./ úgy hallotta, hogy ASZTALOS volt az egész szervezkedés besugója és csak megtevéstésül tartották pár napig a börtönben.

Az 50 év körüli SZALAY Tibor tiszt volt a régi hadseregben is és a demokratikus honvédségnél is őrnagyi rangot viselt. MISKOLC-on volt a családja és maga is ott teljesített szolgálatot. Szoc. dem párti volt és életfogytiglani börtönszabátlát az Országos Börtönben. Bar együtt volt a forrással, soha senkinek nem említette, hogy mért ítélték el. Magabizarkozott,

hallgató volt. Állítólag 1955 szeptemberében szabadon engedték, mert ettől az időtől fogva a forrás nem látta többé a börtönben.

- - -

RÁCZ János, CSONGRÁD-i tűzoltó őrnagy a tűzoltó alakulattal tért vissza nyugatról. SZEGED-en hat hónapot ült a Csillag-börtönben anélkül, hogy tudta volna miért? Tárgyalás nélkül egy napon szabadon engedték. Később pincér lett BUDÁN a "Mákvirág"-ban. Rendszer ellenes kijelentései és magatartása miatt újra letartóztatták és izgatás címen 5 évre ítélték. RÁCZ 40-45 év körüli, felesége TIHANYI Mari-ka színésznő. A forrás szabadulása után rövidesen RÁCZ is szabadlábra került.

- - -

1955 nyarán csak rövid időre látta a forrás az Országos Börtönben TABI Árpádot, HORTHY Kormányzó testőrért. Valami szervezkedés ügyével tartóztatták le és öt vagy hat évre ítélték. TABY súlyos beteg volt és rövidre rá el is vitték a rabkórházba.

- - -

Gróf ANDRÁSSY Alfréd rokonai Svédországban és Franciaországban éltek, de a magyarországi ANDRÁSSYakkal is közeli rokonságban állt. Apja az angol haditengerészetnél teljesített szolgálatot és meghalt. Anyja, valamint egyik öccse egy angliai szigeten voltak, amikor a háború alatt a szigetet bombatámadás érte és midketten életüket veszítették.

- - -

A 14-15 évével árva maradt Alfréd igen sokat utazgatott és mint nyelvtelenség, legalább 8-10 idegen nyelven beszélt, többek között magyarul is. 1949-ben azzal a gondolattal utazott Svédországból Csehszlovákián keresztül Magyarországra, hogy az ottani rokonait felkutassa és azok sorsáról információt szerezzen.

- - -

Több évi börtönbüntetésre ítélték, jóformán maga se tudta, hogy mi címen? Senkit nem engedtek a közelébe és így nem is tudta magát megvédeni, vagy valakit is értesíteni a sorsáról.

- - -

A 30 éves HORVÁTH Károly, nyilasképviselő, már a kilen-

/more/

cedik éve volt a börtönnek lakója. Építész mérnök volt s kiváló képességeire való tekintettel megengedték neki, hogy a börtönben is foglalkozzék szakmájával. Egy Svédországi kiállításán a börtönben elkészített művével első díjat nyert és ezért 1956 márciusában szabadon engedték és több ezer forintot is kapott az első díj fejében.

HORVÁTH Kálmán mérnök, kémkedés vádjával már hatodik éve volt a börtönben. HORVÁTH kiváló szakember volt és valamennyi repülőtérnek a mérnöke, vagy legalább is a jelentősebb munkálatok tervezője. A fogság teljesen megtörte. Megőszült, összeroppant. A forrás úgy tudja, hogy kegyelmet kapott és szabadon engedték.

Séták alatt a forrás gyakran látta herceg ESZTERHÁZY Pált. Már akkor beszéltek róla, hogy szabadon engedik. Valószínűleg ez meg is történt, mert egy idő óta nem látta többé a börtönben. Az időpontra már nem emlékszik.

TANAY /FNU/ bácsi műszerész volt SOPRON-ban, a MAV-nál. A fia nyugatosokkal állt kapcsolatban. Egy alkalommal a fiu az édesanyját kérte, hogy egy levelet vigyen el PAST-re egy megadott címre. TANAY bácsi és a felesége nem is tudták, miről van szó? Valamennyiüket letartóztatták. Az öreg három évet kapott, mert nem jelentette fel a feleségét, az asszony öt évet kapott, mert vállalkozott a fia levelének továbbítására, ahelyett, hogy a fiút feljelentette volna, a fiút pedig kémkedés gyanúja miatt tíz évi börtönre ítélték.

BODÓ Sándor kiváló iparművész volt. A felesége is ismert művész. BODÓ a bankjegyek megrajzolásánál is tevékenykedett és pl. a 100 forintos egy részletét is ő rajzolta. Ugyancsak ő kapott utasítást a békekötésen nyomtatványok művészi megrajzolására is. Szabad szemmel észre nem vehető módon, erős nagyító alatt a következő szöveget helyezte el a rajzba: "Ez dönt téged a nyomorba!"

Bár a rajzot az ÁVH átvizsgálta, nem vette észre az elhelyezett szöveget és a nyomtatványokat megcsináltatták a rajz alapján.

ITEM No. 9526/56

8

Mielőtt szétosztásra került volna, egy újbóli átvizsgálásnál az ÁVH-n észrevették.

BODÓ-t letartóztatták és izgatás címen öt évre ítélték 1956 tavaszán. A forrás szabadulásakor BODÓ a börtön területén elhelyezett játékszobában dolgozott. Művészi felírásokat készített a játékokra.

End.

LIMITED DISTRIBUTION

READ AND DESTROY